

Voltaire:

Platonove sanje.

Platon je mnogo sanjal, in pozneje niso ljudje nič manj sanjali. Njemu se je sanjalo, da je bila človeška narava nekoč dvojna in da je bila v kazen za svoje grehe razdeljena v moškega in žensko.

Dokazal je, da je mogoče samo pet popolnih svetov, zato ker je v matematiki samo pet pravilnih teles. Njegova država je bil eden njegovih velikih snov. Tudi se mu je sanjalo, da se rodi spanje iz bdenja in bdenje iz spanja; in da izgubiš prav gotovo vid, ako opazuješ solnčni mrk drugače nego v posodi z vodo. Tiste čase so dajale sanje velik sloves.

Evo vam ene njegovih sanj, ki ni med manj zanimivimi. Zdelo se mu je, da je hotel veliki Demiurg, večni geometer, ko je bil obljudil neskončni prostor z brezštevilnimi krogli, preizkusiti znanje genijev, ki so bili priča njegovih del. Vsakteremu izmed njih je dal košček materije, naj jo uredi, tako nekako, kakor bi bila naročila Fidijs ali Zeuxis svojim učencem, naj naredijo kipe ali podobe — ako smem majhne stvari primerjati z velikimi.

Demogorgon je dobil kepo blata, ki se imenuje zemlja; in ko jo je uredil tako, kakor jo vidimo dandanes, si je domišljal, da je napravil mojstrovino, menil je, da je podjarmil vsakoršno zavist ter je pričakoval pohvale celo od svojih tovarišev: to je bil osupel, ko so ga sprejeli z glasnim roganjem!

Eden, ki je bil slab šalež, mu je rekel: „Res, krasno si delal; ločil si svoj svet na dvoje, in med obe poluti si postavil široko razsežnost vode, da ne bo od ene do druge nikake zveze. Pod tvojima tečajima bodo zmrzovali, pod tvojim ravnikom bodo umirali vročine. Modro si razstavil velikanske peščene puščave, da bodo popotniki po njih umirali lakote in žeje. S tvojimi ovci, kravami in putami sem še dokaj zadovoljen; odkrito pa povem, da nisem preveč s tvojimi kačami in pajki. Tvoja čebula in artičoke so prav dobre reči; ne morem pa uvideti, kaj ti je seglo v pamet, da si pokriliš zemljo s toliko strupenimi rastlinami; kvečemu, če si nameraval nje prebivalce zastrupiti. Zdi se mi tudi, da si zoblikoval okrog trideset vrst opic, in samo štiri ali pet vrst ljudi: že res, da si dal tej zadnji živali to, kar imenujete razum, toda, po vesti, ta razum je le presmešen in se preveč približuje blaznosti. Sicer pa se mi zdi, da ti ni kdovekaj do te dvonoge živali,

ker si ji dal toliko sovražnikov in tako malo obrane, toliko bolezní in tako malo lečil, toliko strasti in tako malo modrosti. Po vsej priliki ne želiš, da bi se ohranilo na zemlji dosti teh-le živali; zakaj, ne da bi našteval nevarnosti, s katerimi si jih ogrozil, si naredil svoj račun tako izvrstno, da bo pobrala nekoč kuga vsako leto desetino te vrste, in da bo otrovala sestra te kuge vir življenja devetim delom, ki bodo ostali; in, kakor da tega še ni dovolj, si stvari tako uravnal, da se bo polovica še živečih neprestano pravdala, druga polovica pobijala; brez dvoma ti bodo jako hvaležni, in res si napravil krasno mojstrovino.“

Demogorgon je zardel, čutil je pač, da je v njegovem delu i moralnega i fizičnega zla; ali trdil je, da je vendar več dobrega nego zlega. „Lahko je kritikovati,“ je rekel; „toda, ali mislite, da je kar tako napraviti bitje, ki bodi vedno razumno, ki bodi svobodno, pa da ne bi svoje svobode zlorabljaló? Mislite-li, kadar imaš devet na deset tisoč rastlin pogrobiti, da kar meni nič tebi nič lahko zabraniš, da ne bi imelo nekaj teh rastlin škodljivih lastnosti? Menite-li, da boš s količnico vode, peska, blata in ognja lahko izhajal brez morja in puščave? Vi, gospod smešljivec, ste pravkar uredili planet Mars, bomo videli, kako ste se iz boba izdrli s svojima dvema trakovima, in kako učinkovite so vaše noči brez lune; bomo videli, so-li vaši ljudje brez blaznosti in bolezní.“

In res, geniji so preiskali Marta in so kruto planili po porogljivcu. Tudi resnemu geniju, ki je bil ugneten Saturna, niso prizanesli; njega tovariši, ki so izdelali Jupitra, Merkurja, Venero, so morali vsak po sebe prenašati očitke in grajo.

Napisali so debelih knjig in brošur, zbijali so dovtipe, delali pesmi, smešili drugi drugega; stranka se je zagrizla v stranko; naposled jim je ukazal večni Demiurg mir vsem skupaj. „Naredili ste,“ jim je dejal, „nekaj dobrega in nekaj slabega, zato ker ste jako razumni in ker ste nepopolni; vaša dela bodo trajala samo par sto milijonov let; potem, ko boste bolj izvežbani, boste delali bolje: edinemu meni je dano delati popolne in nesmrtné stvari.“

Tako je razlagal Platon svojim učencem. Ko je nehal govoriti, mu je rekel eden: „In potem ste se zbudili.“

